ÇINARALTI

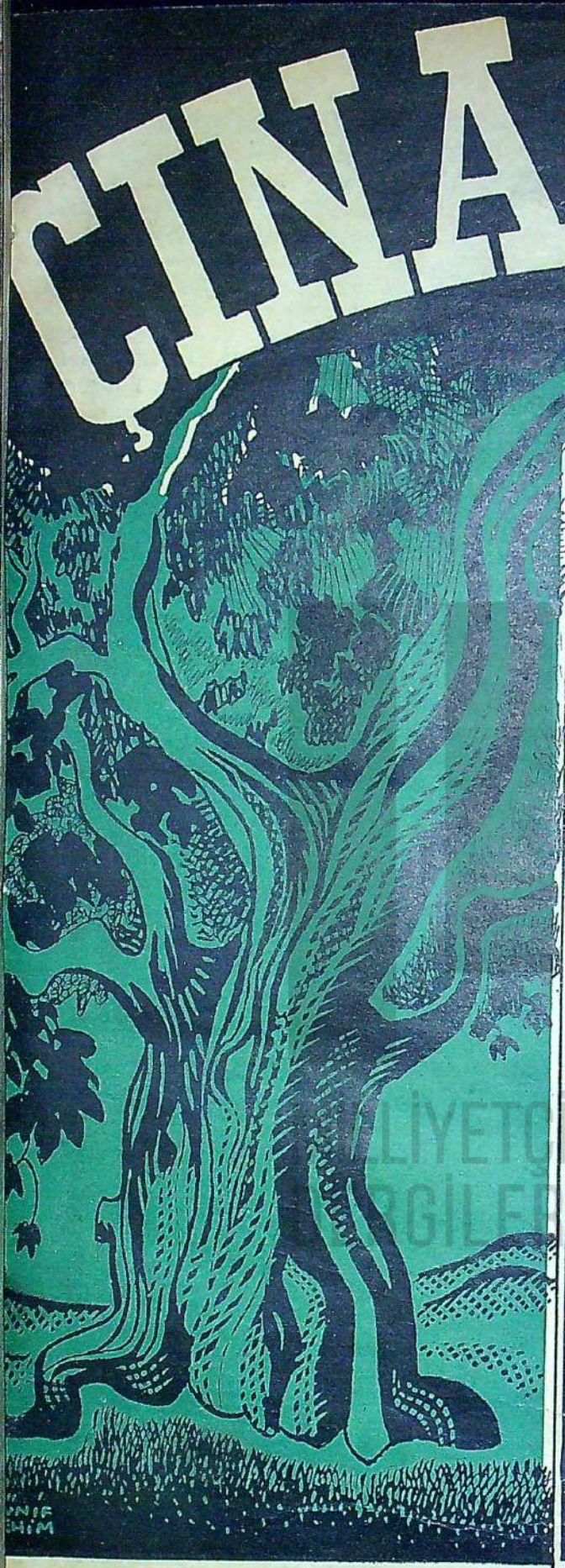

BU SAYIDA :

ROMA İMPARATORLUĞU NİÇİN BATTI?
Dr. Mustafa Hakkı Akansel

KOYNUMUZDA BESLEDİKLERİMİZ
BİR HİYANET ve NANKÖRLÜK VESİKASI
Yazan: O. S. O.

TARİHTE TÜRK TİPİ
Yazan: Adnan Giz

TARAK
(Hikâye)
Mehmet Davaz

BEKLEMEK
(Şiir)
Feyzi Halıcı

HATIRALAR
(Şiir)
Cenap Muhiddin Kozanoğlu

SOLCU
Propaganda
Yazan:
**

DÖNDÜR SÂKİ
— Hafız'dan tercüme —
Fuat Gökbudak

HAKARETE LÜZÜM VAR MI?
Yazan:
Çınaraltı

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
DERGİSİ

Sayı : 108
Kuruş : 15

ÇINARALTI Yayını: 7 nci kitap

TARİHTEN FIKRALAR

Toplıyan: Salâhaddin GÜNGÖR

Tarihteki bütün meşhur simaların, hükümdarların, sadrıazamların, vezirlerin, şairlerin, zarif ve nüktedan adamların bazı vak'alar üzerine söyledikleri nükteleri, fıkraları, şiirleri sahih ve mevsuk olarak bir ara ya toplıyan bu kıymetli eser

CUMARTESİ ÇIKIYOR!

Fiatı 50 kuruş

Adres: İstanbul, Ankara caddesi Çınaraltı idarehanesi. No. 47

YENİ ÇIKTI:

MASKELER AŞAĞI

«En Büyük Tehlike» nin İçyüzü

Yazan: O. S. O.

Fiatı: 30 kuruş

YENİ ÇIKTI

ORHAN SEYFİ ORHON

Kulaktan Kulağa

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVİ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.

İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99

Telefon: 40916.

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: Orhan Seyfi Orhon

29 İLKTEŞRİN

MİLLÎ PİYANGO

Cumhuriyet Bayramı için tertip edilen fevkalâde ikramiyeli Millî Piyango biletlerinden şimdiden alınız. Bu biletler çarçabuk satıldığı için gecikirseniz bulamazsınız.

Evli bir genç bayan nasıl GÜZELLEŞTİ VE MES'UT OLDU?

Bayan G...

" Yalnız bir ay evveline kadar cazibesizis ve kıymetsizdim " diyor.

25 yaşında idim. «Bir kenara bırakılmaktan» korkmağa başlamıştım... Sık sık dans salonlarına devam etmeği tecrübe ettim. Fakat hiç bir erkeğin nazarı dikkatini celbedemiyordum. Henüz evlenmiş benden genç bir arkadaşım bana bir sır tevdi etti: «Erkeklerin takdir nazarlarını çeken taze, nermin ve açık bir cild ve şayanı perestiş bir tendir. Bu yeni ve şayanı hayret güzellik reçetesini sen de tecrübe et» dedi. Şimdi zevcimi ilk nazarda takdir ettiği göz kamaştıran bir tazelikteki genç ve nermin tenim olduğunu itiraf ediyor.

Yaptığım şudur:

«Her akşam, yatmazdan evvel cild gıdası olan penbe renkteki Tokalon Kremini kullandım. Terkibinde, bütün dünyada meşhur bir cild mütehassısı tarafından keşf ve cild hüceyrelerinden istihraç edilmiş kıymetli bir unsur vardır. Siz uyurken o, cildi besler ve güzelleştirir. Sabahları da yağsız beyaz renkteki Tokalon Kremini kullandım. Birkaç gün zarfında cildim, kadife gibi yumuşak, gül yaprağı gibi taze ve nermin bir hal aldı, açık mesamelerim sıklaşti ve siyah noktalarla gayri saf maddeler kayboldu.»

Erkekler SİZİ cazip ve sehhar buluyorlar mı? Aksi taktirde hemen bugünden cild gıdası olan Tokalon Kremini kullanarak letafetinizi arttırınız ve teninize hayat ve taravet veriniz. Tokalon kremlerini, cild için besleyici hiç bir unsuru ihtiva etmiyen âdi güzellik kremleri ile karıştırmayınız.

Konuşmalar

Bay Arif Hikmet Par:

(Güzellik Türküleri) isimli şiiriniz vezinsiz ve bazan da kafiyesiz. Bazan anlaşılıyor, bazan da anlaşılmıyor. Meselâ:

Gölgeli korularda gizlenirdik,
Saf ve ürkek bir yılan gibi.

anlaşılıyor.

Yeşil gecelerde temizlenirdik,
Kararırken mor suların dibi.

anlaşılmıyor. Yeşil gece nedir? Bahar gecesi mi? Temizlenirdik? ne demek! Yıkanırdık mı? Hiç güzellik türküsünde: «Gizlenmiştik, temizlenirdik.» denebilir mi? «Kararırken mor suların dibi» sözünden de pek bir şey çıkmıyor. Suların mor renk alması, havanın kararması demektir. Suların yüzü kararınca dibinin aydınlık olması bahis mevzuu değildir.

Size bir şey sorabilir miyim? Neden bu şiirin vezni yok! Vezinli şiir artık demode oldu da ondan mı? Neden kafiyesi var? Bunlara cevap verebilir misiniz? Verecek cevabınız yoksa, o halde böyle yazmayın. Sebepsiz bir şey yapmak ruhî bir müvazenesizlikten doğar. Bu tarzda şiirler güzel de olsa sahibine şeref vermez. Çünkü tesadüfen güzel olmuş demektir. Bunu yazana san'atkâr sıfatını vermeyiz. Çünkü bu kıymetlerin zuhurunu san'atkârın itinasından, çalışmasından değil, tesadüflerinden bekliyeceğiz. Tesadüfen insan bir çok şey olabilir. Fakat büyük bir san'atkâr olamaz.

Bay Ahmet Kargın:

— (Yaylâ Bülbülleri) niz henüz anaç bülbülhaline gelememiş. Ötmeyi ilk deneyorlar. Belki ileride güzel dem çekişlerini zevk ile dinliyeceksiniz. Fakat şimdilik bunları bırakalım da denemelerini tamamlasınlar!

Bay İsmail Sırrı:

— Size de ayni şeyleri tekrar edeceğim.

Bay M. İlhan Yeşil:

— Şiirinizi daha okunur bir şekilde yazmalısınız. Bize gönderilen yazıların daktilo ile yazılmış olması lâzım. Fakat şiirler için okunaklı olursa el yazısını da kabul ediyor, ama iyi okunaklı olmak şartile!

Bay Dündar Korktan:

— Bir manzumede kafiyeden sonra gelen ve tekrarlanan kelimeye -biliyorsunuz ki- redif derler. Bir şiir redifli olursa bunun, şiirin güzel tarzı dediğimiz beyit beyit yazılmış olması lâzımdır. Kat'a halinde yazılan manzumelerde birinci, ikinci, üçüncü mısralarda ayni kelimeyi bazan redif şeklinde bazan doğrudan doğruya tekrarlamak olmaz. Ayni kelimenin kafiye sayılmıyacağını da söylemiye hacet yoktur. Şekle ait bu ufak tefek şeyleri ihmal etmemelisiniz.

Bay Zeki Ersen:

— (Sana) diye yazdığınız bu şiiri, (o) kimse, ona göstermeyin. Çünkü ne vezni, ne kafiyesi, ne de başka bir hususiyeti var. Halbuki lisenin dördüncü sınıfında olduğunuza göre bunları pek iyi bilmeniz lâzımdır. Sonra (o) bu şiiri okursa ne diyecek biliyor musunuz? (Dersine çalışmıyor. Tenbellik ediyor. İhmalci bir genç. Vezni, kafiyeyi öğrenmeden şiir yazmıya başlıyor. Hayatını onunla birleştirmiyeyim. Ciddî çalışmıyor!) Korkarım ki aklından böyle şeyler geçer. Bunların aksini düşündürmek yine sizin elinizdedir. Vezin ve kafiye gibi ehemmiyetsiz şeyleri öğrenmek sizin gibi bir genç için bir iş midir?

Bay Adil Turan:

— Şiir yazmayı seviyorsanız, güzel şiirler okuyun. Bilginizi arttırın. Bir hamlede şiirde muvaffak olmak kabil değildir, hele pek az şey okuyarak.. İnsan, olgunlaşmadan şiir yazmıya ve yazdıklarını neşrettirmiye kalkarsa sonra çok pişman olur. Meselâ, siz, bir gün bu yazdığınız manzumede:

Yad illerde geçti ömrü hayatım

dediğinizi görünce kendi kendinize gülmiyecek misiniz? (Ömrü hayatım) da ne oluyor? Ne diye böyle yazmışım demiyecek misiniz? İyisi mi, olgunlaşmalı, ondan sonra güzel şeyler yazmıya çalışmalı!

Bay Hikmet Akbulut:

— Şiirinizin eğer ikinci kıt'ası zayıf olmasaydı kusursuz bir manzume sayılırdı. Fakat birinci kıt'adaki tabiiliği ikinci kat'ada muhafaza edememişsiniz. Sonra neden pınar, değil de punar? İstanbul şivesinde bu kelime hep (pınar) diye söylenir. Manzumenizi beraber okuyalım:

PUNAR

Her akşam türküler fısıldar bana
Ruhumun içinde çağlıyan punar.
Taşına yaslanıp her ağlıyana
Ümitler bağışlar, inciler sunar.

Duyulur derinden hep hazin hazin,
Derdile haşrolur gecelerimin,
Aşina bir sestir her garip için
Yosunlu taşlardan atlıyan sular.
Hikmet Akbul

İkinci kıt'adaki (hep) vezni doldur için. Üçüncü mısra (aşina bir sestir) cümsinde bitiyor, (her garip için) mısraı ve fiyeyi tamamlamak için getirilmiş hissini riyor. Bundan başka (hazin-gecelerimin-iç güzel kafiye değil. Bu kadar küük manz bir dantelâ gibi zarafetle örülmeliydi. E kolay bir iş değildir. Fakat bunu siz y bilirsiniz. Çünkü şiiri tatmışsınız ve g yazmak kabiliyetiniz apaçık görünüyor.

Bay Halil Soyuer:

— İltifatınıza ve sevginize bütün k mizle teşekkürler ederiz. Bizi uzaktan lıyan duyguların bir olması ara yerdeki rılığı siliyor. Gönderdiğiniz (Vefalı dostu ve (Anneme) isimli şiirlerinizi aldım. Bi cisini şahsımıza ve mecmuamıza karşı pek mimî bir sevgi hâtırası olarak saklıyo kendimizi bu kadar iltifata lâyık bulmuruz. Neşredersek mahçup olacağız. Teva umuza bağışlayın. (Anneme) isimli şiirin çok güzel yerleri var. Hele şu kıt'a ne sa mî, ne tabiî!

Nasıl geçirdiseniz bu senenin yazını,
Yine bensiz kılınız bu bayram namazını.
Bu bayram sabahında unutma niyazını,
Bu bayram aranızda bulunsam derdim a

Bu manzume annenizle sizin aran o kadar samimî ve o kadar şahsî ki bunu mumî bir mevzumuş gibi neşretmeyi uy bulmuyoruz. Öbür manzumeler daha el geçmedi. Onların çok güzel olacağını t min ediyorum ve onları neşretmeyi daha nasip buluyorum.

Bay Nejat Tüzün:

— Irkçı olmadığımı söylediğim için pek şiddetli muahaze ediyorsunuz. Irkçı madan, sadece Türkçü fakat safiden Tü olarak da sizin gibi düşünemez mıyim! Tü çü olmak, Türk olmıyanların da Türk letinin mukadderatına karışmasını İste değildir. Fakat kimin Türk olduğunu ve min Türk olmadığını muayyen bir ölçü ölçmiye gelince bunun ne yanlışlıklara, karışıklıklara, ne iftiralara, ne karşılıklı hamlara yol açacağını, bizi nasıl birbirin düşüreceğini düşünün. Böyle şeylerle v geçirecek kadar raaht, ve emniyet içinde yiz? Bunun yerine yapılacak daha bü işlerimiz yok mu? Türk milletine kendi liğini tanıtmak, onu şuurlandırmak, ona gurur ve çalışmak isteği vermek daha dalı değil midir? Sizin bahsettiğiniz Türk miyan, kanımızı emen yabancılardır. olmadan da bunlardan korunmayı, kur mayı pekâlâ düşünebiliriz. Nasıl ki (Çına tı) bunu da düşündüğünü gösteriyor.

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 108 — 16 Teşrin 1943 Cumartesi

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi. No. 47

Telefon : 22129

Fiatı: 15 Krs.

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Cilt : 6

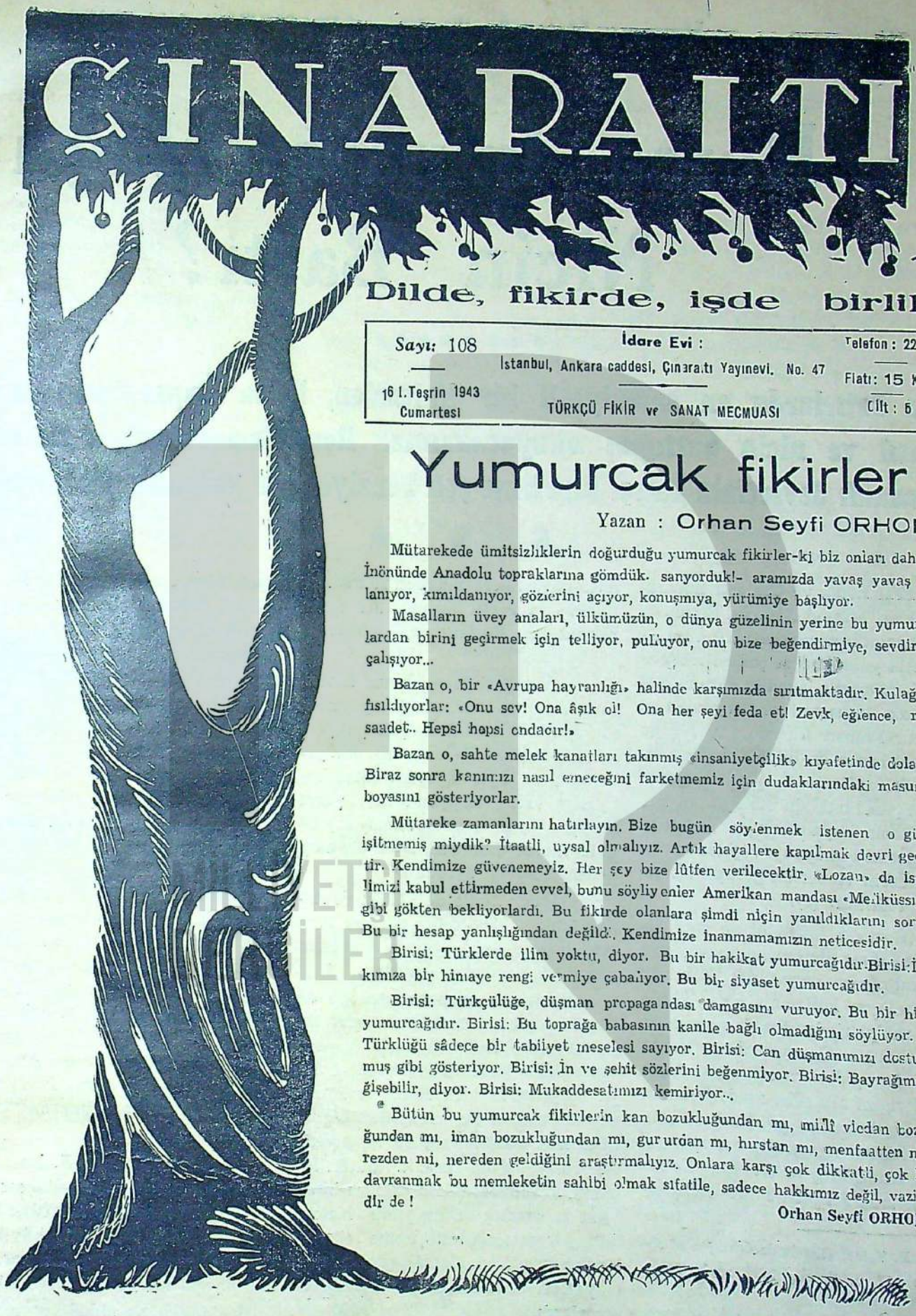

Yumurcak fikirler

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Mütarekede ümitsizliklerin doğurduğu yumurcak fikirler-ki biz onları daha ilk İnönünde Anadolu topraklarına gömdük. sanıyorduk!- aramızda yavaş yavaş canlanıyor, kımıldanıyor, gözlerini açıyor, konuşmıya, yürümiye başlıyor.

Masalların üvey anaları, ülkümüzün, o dünya güzelinin yerine bu yumurcaklardan birini geçirmek için telliyor, puliyor, onu bize beğendirmiye, sevdirmiye çalışıyor...

Bazan o, bir «Avrupa hayranlığı» halinde karşımızda sırıtmaktadır. Kulağımıza fısıldıyorlar: «Onu sev! Ona âşık ol! Ona her şeyi feda et! Zevk, eğlence, rahat, saadet.. Hepsi hepsi ondadır!»

Bazan o, sahte melek kanatları takınmış «insaniyetçilik» kıyafetinde dolaşıyor. Biraz sonra kanımızı nasıl emeceğini farketmemiz için dudaklarındaki masumiyet boyasını gösteriyorlar.

Mütareke zamanlarını hatırlayın. Bize bugün söylenmek istenen o gün de işitmemiş miydik? İtaatli, uysal olmalıyız. Artık hayallere kapılmak devri geçmiştir. Kendimize güvenemeyiz. Her şey bize lûtfen verilecektir. «Lozan» da istiklâlimizi kabul ettirmeden evvel, bunu söyliyenler Amerikan mandası «Melikûssıyane» gibi gökten bekliyorlardı. Bu fikirde olanlara şimdi niçin yanıldıklarını sormıyoruz. Bu bir hesap yanlışlığından değildir. Kendimize inanmamamızın neticesidir.

Birisi: Türklerde ilim yoktu, diyor. Bu bir hakikat yumurcağıdır. Birisi: İttifakımıza bir himaye rengi vermiye çabalıyor. Bu bir siyaset yumurcağıdır.

Birisi: Türkçülüğe, düşman propagandası damgasını vuruyor. Bu bir hiyanet yumurcağıdır. Birisi: Bu toprağa babasının kanile bağlı olmadığını söylüyor. Birisi Türklüğü sâdece bir tabiiyet meselesi sayıyor. Birisi: Can düşmanımızı dostumuzmuş gibi gösteriyor. Birisi: İn ve şehit sözlerini beğenmiyor. Birisi: Bayrağımız değişebilir, diyor. Birisi: Mukaddesatımızı kemiriyor..

Bütün bu yumurcak fikirlerin kan bozukluğundan mı, millî vicdan bozukluğundan mı, iman bozukluğundan mı, gururdan mı, hırstan mı, menfaatten mi, garezden mi, nereden geldiğini araştırmalıyız. Onlara karşı çok dikkatli, çok hassas davranmak bu memleketin sahibi olmak sıfatile, sadece hakkımız değil, vazifemizdir de !

Orhan Seyfi ORHON

ŞARTLARI
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000 altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

Yazan: Mustafa Hakkı AKANSEL

Roma İmparatorluğu Niçin Battı?

.....

Bu satırlarda en salâhiyetli bir kalemden, Roma İmparatorluğunun nasıl ve niçin battığını okuyacaksınız. Roma İmparatorluğu ile eski Osmanlı devletinin batışı birbirine çok benziyen bir yakınlık gösteriyor!

● ● ●

Eski Roma ve Osmanlı İmparatorlukları arasında, birçok bakımlardan büyük benzerlikler vardır. Bu iki devletin yükselme ve çökme sebeplerini, ve, dolayısile, şimdiki durumumuzun bazı hususiyetlerini aydınlatan, meşhur Fransız filozofu, ve Niçeye göre, vaktının en büyük tarihçisi H. Taine'in, Roma İmparatorluğuna ait genel tetkikini sunuyorum. Bu, Roma İmparatorluğunun batma devrini kaç sayfa içinde hulâsa eden, derin ve berrak görüşlü bir şaheser tetkiktir. (1).

(Romada, müstebit ve kat'î hakimiyeti haiz idareyi kuran keyfiyet [illegible]t-çökme devri) dir. Hürriyeti [illegible] ve kullanmış olan küçük [illegible] sahiplerinden ibaret cesur ordu olmuştu. Onu yokeden (Fetih) Zafer, galipleri eritmişti. Roma kerleri, on altı sene müddet, Anniin darbelerine göğüs gerdikten onra, Makedonyaya gitmek için gelere bindirilmiş ve kral Filip ile boşmuşlardı. Filipten sonra, Eoliyenlerle döğüştüler; onlardan sonra, Antiyoküs ve Perse ile; onlardan sonra Korente ile, Kartaca ile, Nümans ile döğüştüler.

Vatana dönen Roma askeri, zafer arabasının arkasından gittikten sonra, Sabinumdaki küçük çifliğine dönerken, (Konsül-komutan), onu yakalıyor, ve şöyle diyordu: (Sana ihtiyacım var, (Lejiyon-ordu), yarın Sizalpin diyarına hareket ediyor.) Orada, kuduz, öldürücü, ebedî bir harp devam edip duruyordu.)

İlâvem: Bizde de Yemen ve Arnavutluk. Makedonya (Bulgar Sırp çete boğuşmaları) Suudî Arabistan dürzü ve Kürdistan savaşları.

Boiyenler, on sene zarfında on beş Konsülün sabrını tüketmişler, iki (Pretör-vali) öldürmüşlerdi. Ve, elli sene içinde, bütün Yunanistan ve Asya harplerinde ölen Roma askerinden fazla asker öldürmüşlerdi. Ligürlüler kırk sene savaştılar. İspanyada ise, vaziyet daha fena idi: bütün İspanya yarımadasındaki şatoları birer birer zaptetmek lâzımgeldi. Katon, dört yüz şato zaptetti. Roma lejiyonlarının erleri, dağların geçitlerinde ölüyorlar, pusulara düşerek boğazlanıyorlardı.

(Esirlerin ellerini kesmek, tarlalardaki ekinleri, usul dairesinde (sistematik bir tarzda), yoketmek mecburiyeti hâsıl oluyordu. Zafer kazandıktan, rehîneler alındıktan, memleket itaata mecbur edildikten son Lejiyon erleri, yollar yapmak, kanallar açmak, köprüler kurmak, tersaneler inşa etmek gibi büyük işlerde nefes tüketiyordu. Bu erler, (kolon-çiçi) haline geldikten sonra, toprağa yerleşmiş bir asker şeklini alıyor, hudut sınırda, ye'se düşmüş barbarlar arasında, mütemadiyen tetik üzerinde çok vakit bütün ailesi fertlerile birlikte boğazlanan ve bu sırada, kuvvetlerile, konsülünün yaktığı tuzağı ekmeğe çalışan bir ordu vaziyetine geliyordu. Elinden iş gelen erkeklerin dörtte biri ordugâhlarda idi. Yedi yaşından kırk beş yaşına kadar askere gitmemek imkânı yoktu. Yunanistandan Asyaya, Makedonyaya (Gol) a -yani, Fransaya-, Afrikaya İspanyaya kadar, Roma hemşerilerinin kemiklerini bütün kıyılarda bırakıyorlardı.

İlâvem: Müverrih F. Lot: (Barbarların istilâları) isimli eserinin bundan 700 sene evvelki Türk Irkı için: (Bu Türk âleminin büyüklüğü akıllara durgunluk verir) diyor. Bu dan önceki bir yazımda: (Bu büyük Türk dünyası ne oldu?) diye, kendime bir soruda bulunmuştum. İşte, o sualin cevabını, Taine'in Roma askerleri hakkındaki yukarıki fi

---

(1) H. Taine: (Essais de Critique et d'histoire), 17 nci basılış, 1920, sayfa: 265 - [illegible].

Bu yazı, «Çınaraltı», «Tanrıdağ» ve «Türk Yurdu» dergilerinde, Osmanlı devletinin batış sebeplerine dair neşrettiğim yazılara ek-

vermektedir.

(Daha, 180 milâdî senesinden itibaren, asker alma işi zahmetli bir şekil almıştı. Bu halden ürken (sansörmebus) Metellüs, bütün bekârları evlenmiye zorlamak istedi. Eski Roma tarihçisi (Tite-Live) diyor ki: (Vaktile, Annibal'e karşı yirmi üç lejiyon çıkarmış olan Roma, bugün, ancak sekiz lejiyon çıkarabilir.)

(Fetih, orta sınıfı, ölümle olduğu kadar, başka şekilde yoketmekle de ortadan kaldırıyordu. Zafer, bu sınıfın hayatı için olduğu kadar, mesleği için de meş'um idi. Küçük mülk, ortadan kalkıyordu. Yirmi senesini silâh altında geçiren Roma eri, tarlasını satıyor, veya onu ekmiyordu. Tarlasını satmasa bile, Afrikanın, Sicilya ve Sardenyanın rekabeti altında eziliyordu. Eğer, sebat edecek ve zafer alaylarında dağıtılan para ile yaşamağa devam edecek olsa, eski bir (prekör) veya senato üyesi, veyahut ta, hâkimlerin dostu olan zengin tarla komşusu, çiftliğinin sınır taşlarının yerlerini değiştiriyor, ve onun tarlasını da kendi çiftliğine katıyordu. Eğer, bu lejiyon neferi, zengin komşusuna başvurup, kendinden çalınan veya satın alınan bu tarlayı ortaklık tarzında ekmeği teklif etse, ona sürü sürü köleler gösteriliyordu. Artık, otlak haline getirilmiş olan buğday tarlalarına hayvanları otlatmağa götüren onlardı; artık, onlar, küçük ve (bür) çiftçinin yerini kapmışlardı. Patron, onları, sürü halinde satın alırdı. Fetih ve esir ticareti sayesinde esir pazarlarında bol bol esir bulunuyordu. Patron, onları çiftleştiriyor, çıkan çocuklar da patronun malı oluyordu. Patronun kendisi ise, (prokonsüllüğü) veya (pretörlüğü) zamanında, vilâvet halkını, veya küçük komşularını soymak, devletin malı olan toprakların imtiyazını almak, veya, onları içetmek suretile, mâlikânesini, bazan bir vilâyet kadar büyültüyordu. Kolümel -bir Roma târihçisi- diyor ki: (Bir çok mülk sahipleri, atla bile, mülklerinin çevresini dolaşamazlardı). Yirmi bin askere mâlik olan Domitius, onların her birine, kendi mülkünden dört dönüm yer vadetmişti. Sicilyadaki Leontini vilâyetinin içinde ancak seksen üç mülk vardı. Sürü sürü köleler, ve,

(Devamı 6 ıncı sahifede)

Görüşler

16 1. Kânun 1943 sayı:108

ACABA ?

Tanin gazetesinin başlığı yanında (Gafiller serisi) adını taşıyan bir takım acayip broşürlerin ilânlarını görüyoruz. Birincisi Ali İhsan Sâbis içindi. Gazetenin şahsî dâvasını da koruduğu için bunu mazur görelim. İkincisi Peyami Safa için. Bunu yazanı Tanin gazetesi sahibi tanır. Eğer satış yolunda gidiyorsa bunun bir üçüncüsü, bir dördüncüsü, bir beşincisi, -okuyanlar bıkıp usanıncaya kadar - böyle ce devam edeceğine şüphe yok.

Ciddiyeti bozulmasın diye resim koymıyan Tanin gazetesi bu ilânları beş on kuruşa tâ tepesine asıyor. Acaba, bir gazetenin ciddiyetini bozan şey sadece resim midir?

●

BİR MÜDAFAA

Ahmet Emin Yalman, geçen günkü başmakalesinde ötekine berikine hücumlara hazırlanan bir broşür serisinin aleyhinde bulunuyor ve bu suretle târize uğrıyan Peyami Safayı da müdafaa eder görünüyor. Bu yazıyı okuyanlar Ahmet Emin Yalman'ın itidalini, insafını, hakseverliğini, çok beğenmişlerdir. Fakat acaba bu makalenin tek tarafı bu mudur? Ahmet Emin Yalman, bu yazısile onu çıkarana elinden gelen maddî ve mânevî yardımı yapmıyor mu? Beraber düşünelim:

Hiç kimsenin değer vermiyeceği böyle ehemmiyetsiz bir broşüre yapılacak en büyük reklâm ondan, bir gazete başmakalesinde bahsetmek değil midir? Hattâ, bunun kapış kapış gittiğini de söylemek şartile...

Bütün makalede broşürü yazanın kim olduğundan bahsedilmiyor. Fakat Peyami Safanın adı sık sık geçiyor. Ve bu meselede âdeta onu müdafaa ettiği hissini veren Ahmet Emin Yalman yazısının arasına aynen şu cümleleri sıkıştırıyor:

§ «Peyami Safa... Okuduklarını kısmen hazmetmiş, kısmen de faydalı bir surette kullanmayı bilmiş bir muharrirdir. »

§ «Peyami Safa... İsterse kusurunu görebilecek, eksik olan firenini.. tamamlıyabilecek bir adamdır. »

§ «Ali İhsan'ın ve Peyami Safa'nın... Netice itibarile bu memlekete zararlı olduklarını ve şahsî ihtiraslarının yaratabileceği zararı önlemek lâzımgeldiğini kabul etsek bile... »

Halbuki bu makalenin hedefi tam bunun aksi görünüyor. Asıl mesele Peyami Safayı zemmetmek değil, bunu yazanı ayıplamaktır. Ahmet Emin Yalman, bunu öyle ustaca yapıyor ki edebiyatta her halde bunun bir adı olacaktır:

İrhrayı inan mı, tecahülü arif mi, yoksa medih-bi-mana-zem mi, nedir, bilmiyorum, fakat halk arasında buna «Yahudi muştası» derler.

●

HARP SONUNDA...

Anadolu ajansı, harp sonunda Almanların tahrip ettikleri yerlerin Alman amelesine yaptırılmak istendiğini haber veriyor. Meselâ: Almanlar, Rusyada yaktıkları yerleri, iptidaî maddesini de vererek ellerile yapacaklar Bu çok güzel usul. Bundan sonraki harplerde nakdî tazminat yerine bu ayniyat usulünü koymalı. En fazla tahrip kudretine sahip olan devlet, şüphesiz, teknikte de en ileri giden devlettir. Onun yıktığı gibi, yaptığı da eskisinden güzel olur. Hem bununla eski bir atasözü gerçekleşir:

Sürütürler köpeği öldürene!

Gazeteler ve mecmualar arasında :

Hakarete lüzum var mı?

Bir zat, bir mecmua çıkarmak istiyor, bir anket hazırlıyor. Suallerini tertip ettikten sonra cevaplar almak için kapı kapı dolaşmıya başlıyor. Bu sırada kalkıyor, Halit Ziya Uşaklıgile de gidiyor. Üstat, rahatsız olmasına rağmen mecmua sahibini malûm nezaketle kabul ediyor. Sualleri dinliyor ve cevabını düşündüğü gibi veriyor. Mecmua sahibi, büyük üstadın isminden de istifade ederek bu cevabı neşrediyor. Artık bu iş bitmiştir. Şimdi sıra bu cevapların tasnifini yapmıya ve neticesini yazmıya gelmiştir. Ne yapılmasını beklersiniz? Mecmua sahibinin suallerine cevap verenlere teşekkür etmesini ve bu anketin neticesini olduğu gibi göstermesini değil mi? Hayır, böyle yapmıyor. Kalemini eline alıyor ve üstadın «evet» diye cevap verdiği bir sualine aynen şu kelimeyi yapıştırıyor:

«İçeride bir şey olmadan dışarya kendimize irca etmek temayülünün dalâletine, Türk münevveri yüzde doksan (hayır! Uzak dâva, şimdi düşünülemez!) derken, sadece bir iki kişi (dikkat edin, bu kişilerin biri de Halit Ziya Üşaklıgildir!) yine kaynağı malûm. (Acaba Halit Ziya üstadımız bu suale «evet!» demek için gizli bir yerden para mı almıştır?) ve artık modası geçmiş bir cereyanın tesirile «evet!» diyebiliyor. ilâh...

Bir başka suale de (hayır!) diyenlere karşı şunları yazmaktadır: «İki kişi de, her pençeresinden duman sütunları çıkan bir evin huzur ve müvazene içinde olduğunu iddia edercesine ve samimiyetsizliklerin en kabasile inkâr ediyor.»

Birinciye «evet!» diyenlerin arasında ben de varım. Fakat ben bu anketi yapan zatı yakından tanıdığım için ehemmiyet vermiyor, sadece gülüyorum. Yalnız üstat Halit Ziya Uşaklıgil, buna pek müteessir olabilir. Haydi üstadın şahsına ve san'atına karşı borçlu olduğumuz saygıyı bir tarafa bırakalım! Fakat böyle bir ankete, lûtfen ve nezaketen cevap alındıktan sonra bu cevabı verenlere mutlaka hakaret etmiye lüzum var mıdır?

Çınaraltı

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Roma İmparatorluğu Niçin Battı?

(Baştarafı 4 üncü sahifede)

birkaç zengin: İşte, köylerin halkı bundan ibaretti. Artık buralarda küçük ve hür çiftçi için yer kalmamıştı. O da gitsin, Roma şehrinde tâlihini denesin, amele olsun, kılıç ve sapana alışmış olan o nasırlı ellerile, kumaş dokumağı, aynaların çeliğini cilâlamağı, sefahete, lükse ve yeni medeniyete hizmet etmeği öğrensin. Fakat, burada dahi, yerler, önceden kapılmıştı. Büyükler, tarlaları olduğu gibi, Roma şehrini de zaptetmişlerdi. Onlar, rençberliği olduğu gibi, küçük sanatları da istismar (sömürmek) ediyorlardı. Onların, nasıl ki, çiftçi olarak köleleri varsa, amele olarak ta köleleri vardı. Her mâbedin, her esnaf cemiyetinin, idarenin her kolunun esirleri vardı. Umumî işleri yapan onlar, hususî işlerde kullanılanlar yine onlardı. Her büyük ailenin sahip olduğu, cansız eşya gibi işlettiği, kiraya verdiği, dokumacıları, kuyumcuları, yaldızcıları, ressamları, mimarları, hekimleri, öğretmenleri vardı. Artık, ne köylerde, ve ne de şehirlerde hür vatandaş kalmamıştı. Köylerde olduğu gibi, kasabalarda da, işler, esirlerin, mülk ve mal da zenginlerin elinde idi. Meşhur Roma çasarı Sezar, Roma şehri halkının dörtte üçünün dilencilikle geçindiğini tespit ettirmişti. Bir gün, Filip ismindeki Tribun (hatip), bütün Roma devleti içinde, mülk sâhibi olarak, iki bin vatandaş bulunmadığını söylemişti. Küçük ve hür köylü, eğer yaşamak istiyorsa, Roma şehrine sığınmalı idi. Eğer, o, Roma şehrinde de yaşamak istiyorsa, rey sa.ıcısı, veya, bir zenginin emrinde fedaî, veyahut ta, dilenci olması lâzımdı.

İşte, bunun için, o, Sülpisiyüsün gladyatörleri (pehlivanları) arasına katıldı. Vayahut ta, Krassüsün mâlikânesinde dağıtılan erzakı almak için, oraya koştu. Fakat, buralarda yalnı o mu var? Mars meydanını doldura bu baldırı çıplaklar güruhu, ve sirk lerde oyuncuları alkışlamakla vak geçiren bu aylâk mahlûklar, Kan'd (yani Annibal'e karşı muharebede) ö len, ve, Makedonya harbinin başında azim ve iradeleri karşısında Rom Senatosuna baş eğdirmiş olan mağru ve hür köylülerin torunları mıdır?

Şu adam, belki de, onlardandır bu ârızalı ve azimkâr sima, yassı, v yara izlerile dolu bu alın, bu nasırl eller, bu, Roma gururunun bakiyesi, Lingistiniyüsün bir arkadaşını, Mariyüsün bir yurttaşını hatırlatıyor. Fakat, Olimpiyüs diyarındaki -yani Yunanistandaki- bir seyirci gibi yerinde duramıyan ve durmadan hareketler yapan, onun yanındaki adam; bir L diya dansörü gibi -eski Anadoluda bi memleket- saçlarına kokular sürmüş olan öteki; henüz vahşilikten sıyrı mamış ve mavi gözlü bir ötekisi; onlar kimlerdir? Esirler, Roma şehrin istilâ ettiler, azat edilmiş köleler, Roma şehrindeki halkın yarısını teşki ediyorlar.

İlâvem: Fransanın en yüksek bilgi kurumu olan (İnstitut de France) üyesi ve eski Roma tarihi mütehassısı (Carcopino) nun, 1939 da basılmı (La vie quotidienne à Rome, a l'apogée de l'Empire-İmparatorluğun en yüksek devrinde Romada günlük hayat) isimli eserinde şöyle yazılıdır (sayfa: 100).

İstatistiklerin bolluğu, doğruluğu ve kat'iliği ile dikkati ceken bir yazıda, M. Tenny Frank, bizi, su hususlarda ikna etmekte güçlük çekmedi. Eski Roma imparatorluğund kölelerin isimleri, çok vakit, onların Yunanlı veya Şarklı olduklarını ispat eder. Diğer taraftan, eski Roma şehri

hür halkının yüzde sekseni, eskiden veya yeni azatedilmiş olsun, yine kölelerden gelme idi. Nüfusun böylece durmadan çoğalması, ilk bakışta, Roma devletine yeni yeni kuvvetler katması dolayısile, memnuniyet vericidir. Ve, Roma câmiasının, bu suretle, mütemadiyen tâze unsurlarla kuvvetlendiği, ve Roma vatanının, böyle temsillerle, hudutlarını durmadan genişlettiği sanılır. Maalesef, bu tablonun karanlık yerlerini görmemek te imkânsızdır. Roma devletini idare eden seçkin tabakanın yeni kanlarla tazelenmesi lâzımdı. Fakat, bu kanı köle sürülerinden almak suretile, Roma imparatorluğu, istikbalde, vahim tehlikelere maruz kalmış oluyordu).

İşte görülüyor ki, bu iki büyük tarihçi, Taine ile Carcopino, seksen sene ara ile, Roma İmparatorluğunu yıkan sebeplerden en mühiminin (kan bozukluğu) olduğunda birleşmişlerdir.

Biz yine Taine'in tetkikine dönelim:

(Bozulmuş olan ırk, bir çöplük gibi, bütün dünyanın en süflî tabakasını kabul etmişti. La race altérée a reçu comme une sentine toute la lie de l'univers).

İlâvem: Osmanlı Türkleri dahi, Osmanlı İmparatorluğunu kurup zenginleşince ayni âkıbete uğradılar.

(Birkaç sene sonra, eğer köle itaatla çalışmış ise, patron, onunla birlikte, (pretörün) karşısına geliyor, ve, Yunanistanlı veya Asyalı olan bu köle, sihirli bir değnekle okunulmuş gibi, âzat edilerek, Roma hemşerisi (vatandaşı) oluyordu. O, âzât edilmekle beraber, patron hesabına reyini veriyor, onun ismini taşıyor, her sene ona bir miktar para veriyor, mirasının bir parçasını ona bırakıyordu. Cömertlik, bir çeşit siyasî mürabahacılık şeklini almıştı. **Yetmiş sene içinde, yüz bin yabancı veya barbar, Roma hemşerisi olmuştu.** Fakat, pretörün onlara okuttuğu yemin, ve giydirdiği toj (Roma elbisesi), onların kalbini hiç değiştirmemişti).

(Lûtfen 15 inci sahifeye geçiniz)

Yazan: Adnan GİZ

TARİHTE TÜRK TİPİ

«Türk kadınlarının en büyük süsü Türk oluşlarıdır. Her Türk kadını canlı bir inci ve baha biçilmez bir pırlantadır. Her kadın para sahibi olabilir ve birçok elmas edinebilir. Lâkin elmasa revnak veren Türk kadınını tabiat ancak Türkiyede yaratır.»

LADY MONTAGUE

• • •

Bir kaç yıl önce ilmî yollardan yürüyerek Türk tipini tesbite çalışmış ve ortaya cüceye yakın bir insan örneği çıkarmışlardı. Şüphesiz ki bir milletin değil, bir soyun fertleri bile çok kere biribirine benzemez. Bugün birbirine karışmıyan bir ırk kalmamış, her millet biraz melezleşmiştir. Buna rağmen tarihte bir Yunan, bir Roma tipi olduğu gibi bugünün milletleri arasında da bir İngiliz, bir Fransız, bir Türk tipi vardır.

Bir millete mensup insanların tipi tesbit olunurken gaye fertler arasında hemen göze çarpan bir benzerlik aramak değil, fakat birtakım müşterek ve umumî vasıflar, karakteristik hatlar bulmaktır. Bu gayeye ulaşmak için yalnız yaşıyan fertlerle meşgul olmıyarak tarihe karışan fertler üzerinde de çalışmak ve düşünmek zarurîdir. Çok eski çağların iskeletlerini ve kafataslarını bir tarafa bırakalım, fakat ilk çağlardanberi yaşamış milletlerin tipini tesbite çalışırken ancak meşhur şahsiyetlerin resimlerinden, heykellerinden istifade edilir. Ülkü sahibi bir kitlenin, millî enerjinin fertleşmiş timsali olan kahramanlar çok kere milletlerinin en karakteristik hatlarını da yüzlerinde, bakışlarında taşırlar. Bir Demostenisin veya Alkibyades'in yüzünde yahut mermerleşmiş gövdesinde Yunan tipinin bütün izlerini bulmak mümkün değil midir? Meşhur Yunan burnunun hakikî bir örneğini görmek için büyük İskender'in büstüne bakmak kâfi gelir. Sezar ve Domisien Roma erkeklerinin örneği, Neron'un annesi Agripa da Roma kadınının en canlı bir timsali sayılır. Muasır milletlere geçelim: Muhtelif İngiliz tiplerinin en bariz hususiyetlerini meselâ Wellington'un, Rudyard Kipling'in yahut aktör İrving'in resimlerinde bulabiliriz.

Fransanın son cumhurreisi Albert Lebrun tam bir Fransız tipine sahipti.

Şimdi Türk tipini tetkike girişirken daha ziyade tarihteki Türk tipinin üzerinde durmak istiyorum.

Tarihteki Türk tipinin ne gibi hususiyetleri vardır? Bu hususiyetler nedir? Onları hangi tarihî şöhretlerimizde arıyabiliriz? Ve aradığımızı bulmak için hangi kaynaklara başvuralım, hangi vesikalardan istifade edelim? Artık yanlışlığı ile şöhret bulan bir nazariyeye göre Avrupalılar yakın vakte kadar Türkleri sarı ırktan sayıyorlardı. Halbuki kısa boylu, kısık alınlı, çekik gözlü, elmacık kemikleri çıkık sarı ırk mensuplarile, ekseriya ortadan uzun boylu, geniş ve açık alınlı çok kere beyaz ve esmer Türkler arasında ufak da olsa benzer taraflar bulmak hemen hemen imkânsız gibidir. Orta Asyada yaşıyan bazı Türk uruklarile sarı ırk arasındaki benzerliğin izahı da ancak bu alanda ihtisas sahibi kalemlere düşer.

Tarihteki Türk tipinin ince hususiyetlerini bize tanıtacak en basit ve sahici vesikalar evvelâ resim ve heykeldir. Ne yazık ki bizde bu saha boş denecek kadar tenhadır. Cahil softaların elinde yolunu şaşıran şeriat bir kere «suret haramdır!» hükmünü vermiş ve bu hüküm Türk vurdunda asırlarca resim ve heykelin idam kararı

(Devamı 10 uncu sahifede)

Yazan: O. S. O.

oynumuzda Beslediklerimiz!

.....

R HİYANET VE NANKÖRLÜK VESİKASI

Ben, bu hiyanet ve nankörlük vesikasını sadece, geçmiş zamanlara ait bir hakikati meydana çıkartmak neşrediyorum. Yoksa hiç kimseyi bunun şümulüne sokmak niyetinde değilim ve hiç kimsenin vicdanında şüphe etmiyorum. Bence hatta, bu türlü tahriklerle bize düşman edilmek istenen o bir avuç saf ve ce- insanın bize karşı eski kardeşlik duygularının bugün de hiç değişmediğine kaniim. Fakat aramızda yaban- bulunduğunu, bizden olmıyanların bazan hiyanet ve nankörlüğü ne dereceye vardırabileceklerini de öğ-

III

BİRKAÇ SÖZ

İmzasız bir mektup aldım. Ar- söyliyen bu zat, «Ar- doğruya doğru» dediğini sonra «evet, diyor, bu ki- Şemseddin Sami bey yazmıştır.» üç sebep gösteriyor. Birin- mseddin Sami beyin kardeşi- sırada hür fikirlerinden dolayı k edilmesine karşı öç almak ar- İkincisi: Şemseddin Sami beyin yurdu olan Arnavutluğu sevmesi. üsü de: O zamanki fena idareye m.

Doğrusu, bunların her üçü de, böyle bir kitap yazması için sebep olamazdı. Fakat ben, münakaşa etmiyorum ki... ebeple hiç kimseye de imada bu- adım, târizde bulunmadım. E- bugün ne Arnavut milliyetçiliği lgülük arasında bir münaferet ziddiyet, ne de Arnavutlukla ve ihtilâfımız kalmıştır. bu kitabı sadece bizim için neş- orum.

***

Size, bu vesikanın üçüncü babı- ikinci faslını neşredeceğim. Va- bu fasılda bizim için incitici, ağır çoktur. Fakat bunun böyle ol- ı asıl maksat için daha faydalı rum. Cünkü bu bize gösteriyor ı bir millî vicdan taşıyan bir a- uzun müddet bir milletin icinde da, onun iviliklerini görse de, ona bir cok hizmetleri bulunsa gün pek şiddetle onun aleyhi- ne dönebilir. Bir, Aznavur'dan, bir Kürt Mustafadan o gibi hareketlerin vukubulması bizim müsamahalarımızın, gafletlerimizin neticesidir. Bu vesikaları neşretmiye başladıktan sonra bile hâlâ buna ihtimal vermiyenlerin, bunu müdafaaya kalkmak istiyenlerin bulunduğunu söylersem, ya-

Hâtıralar

Gözlerimden süzülüp akmak için harelenir,
O güzel resmine baktıkça dolan hâtıralar.
Bükerek boynunu gönlüm gibi biçarelenir,
Belki hiç bitmiyecek gurbet olan hâtıralar.

Bilsen ağlardın eğer sen de meraretlerimi
Çıldıranlardaki halet gibi haletlerimi
Her sabah aynada söyler bana hasretlerimi
Sarı yaprak gibi benzimde solan hâtıralar.

Cenap Muhittin Kozanoğlu

rın için bunun tekerrür etmemesine karşı hiç bir tecrübe ve dikkat sahibi olamadığımızı anlarsınız. «Niçin bizim gibi düşünmüyor? Niçin bu fikirlere sapıyor?» dediğimiz zaman bunun bizden büsbütün ayrı bir iç kaynaktan gelebileceğini tahmin etmezsek emniyetimizi fena kullanmış oluruz. Bir sürü misaller sıralayabilirim ki bunların her birisi bir takım mazeretlere bürünmüştür. Kimi ileri fikirliliğin, kimi paradoks merakının, kimi ilim dürüstlüğünün, kimi yabancı ideolojilere saplanıp kalmanın bahaneleri altındadır. Türkçülüğü sevmiyen bir adam, insaniyetçilik olgunluğu içinde bu merhaleyi aşmış görünüyor? Millî tehlikeleri hiçe sayan birisi, bir demokrasi âşığı tavrını takınıyor! Bir muharrir, sosyal kanaatlerinden dolayı mütemadiyen sola kaçıyor gibidir. Sonra bu çeşit insanların tesadüfen sayılamıyacak bir şekilde bir araya toplandıklarını, millî birliğimizi bozabilecek hücumlara giriştiklerini görüyoruz. Biraz da bunların asıl hüviyetlerini araştırmak, «acaba bu adamlar kendini bizden saymıyor mu?» demek faydasız değildir. Kuvvetli bir kültüre sahip olmıyan cemiyetimizde sadece bizim dilimizi konuşup yazanları, bizim dâvalarımıza karışmış görünenleri bütün vicdanlarile bizden olmuş sayabilecek miyiz? Eğer böyle olsaydı, bu kitabın müellifi şimdi okuyacağınız satırları yazmazdı.

***

Arnavutlar kendilerini muhafazaya muktedir midirler?

FASIL — 2

Bu dünyada iki şey lâzımdır : Hak ile kuvvet. Kuvvete müstenit olmıyan hak ve hakka müstenit olmıyan kuvvet bir tek kanat gibidir: tek kanat ile hic bir kus ucamaz. Hakka müstenit olmıyan kuvvet ender is görür ve kuvvete müstenit olmıyan hak pek sevrek dinlenir, her vakit büyük balık küçük balığı yer. Şimdi hak Ar-

navutlarda olduğuna şüphe yoktur. Kendi lisanını okuyup yazmıya nasıl Arnavutların hakkı olmasın? Bütün milletler, en miskin ve zayıfları bile, bu hakka malik ve hiç kimse mâni olmaz iken! Küreiarzın bütün akvamı malik oldukları bir haktan neden Arnavutlar mahrum edilsin? Kendi lisanlarını okumasınlar da varsın hariçten akvamı ecnebiye gelip mektepler açarak kendi lisanlarını tedris ve Arnavut lisanını, milliyetini değiştirsinler? Hayır! Bin kere hayır! Arnavutlar Balkan şibhiceziresinde bulunan akvamın hepsinden daha kuvvetlidirler, ve eğer miktar-ı nüfusları nazardikkate alınacak olursa küreiarzın her kavminden daha kuvvetli ve sağlamdırlar. Bugün ve şimdiki halde bile Arnavutluk beş yüz bin muharip çıkarır! Hele iki yüz bin, üç yüz bin asker her vakit çıkarır. Arnavutluğu iyice bilenler bu rakamlardan taaccüp etmezler, çünkü Arnavutluk bu kadar muharip her zaman çıkarabilir. Ve şurası da herkesce malûmdur ki iki yüz bin kişi Arnavut askeri beş yüz bin ecnebi askerine muadildir. Arnavutların yiğitliğini düşmanları bile inkâr edemezler. Arnavudun ne kadar yiğitlik ibraz ve efendileri yahut arkadaşları olan ecnebilere ne suretle sadıkane hizmet ettiklerini ve onlara şeref verdiklerini bilâhare gördük. Fedakârlıklarını lâyıkile takdir etmiyen ecnebilere bunca hizmet eden bu Arnavutlar, kendi yerlerini, lisan ve kavmiyetlerini muhafaza etmiyc muktedir değil midirler? Yerleri de müsait iken bu hukuk-u meşrualarıiçin nasıl muktedir değildirler?Bugüne adar Arnavutlar her vakit kuvvet ile muharebe ettiler. Fakat hiç bir vakit hukuku meşrualarıiçin muharebe etmediler. Bugün ise kendi menfaatı lliyeleri ve hukuku meşrualarıicin herbetmeleri bir gündür. Bir millet için, milliyetten, lisan ve vatandan ukaddes bir sey olamaz. «Pilâcka» e mal ganimet için harbeden adam er vakit ayıplanır. Lâkin bir hakkı mukaddes uğruna harbeden adam iki ere kahramandır. Kendi hakk-ı meşruu kendisine bir kuvvet verir ki hiç vakit mağlûp olamaz. bir kisi, on sive galebe eder! O halde, mademki navutlar bu kadar kavi ve cesur i-

(Devamı 8 inci sahifede)

YİNE O MESELE

Solcu Propaganda

San'at maskesi altında zehirlerini saçmakta devam ediyor!

Solcu (Yeni Ses) macmuası kapatılınca onun içinde toplananlar, rahmetli Ahmet İhsan'ın ölümünden sonra büsbütün başıboş kalan (Uyanış) ın üstüne üşüştüler. Bu solcuların ileri gelenlerinden İlhan Berk, mecmuanın son sayısında (Manifest) isimli bir makale neşrediyor. Okuyucularımız hatırlarlar ki bu zat, Yağmur remzi altında, Türkiye için kızıl ihtilâli temenni edenlerin başındadır. Şiirlerinde (Bölüşmek) ten şöyle bahsederdi:

O insanlar (yani komünist rejiminde proletarya)

Ekmekleri bölüşür.

Su sızmaz aralarından!

Bunun ne demek olduğu açıktır. Şimdi de (İnsan) kelimesini yakalamış, onu kullanıyor. Buradaki (insan) ı, bizim anladığımız (insan) zannetmeyiniz. Vaktile neşrettiği şiirlerde bizim anladığımız o insana karşı ne duyduğunu göstermiştik. Bir manzumesinden şu parçayı tekrarlayalım:

Mermer düzlüğü kızların
Te kedip bir dünya gösteren yerlerini
Hülyamın odasına taşımıyor.

.....

Ve o,
Mavi güllü entarisile akşamları
Kuru çınar ağaçlarının altında
Lâstik top oynamaya gelir.
Beyaz güğümü ile
Onu saçlarının altından tanırım.
Halbuki o,
Kendisine niçin baktığını bilmez

.....

Sana murat kuşları getirdim
Sarı, uyku gözlü kuş'ar...
Yağmur yüklü bulutlar düşündüm.
Bol bol çıplak hikâyeler dinledim.

N. İlhan Berk
(Uyanış) No. : 550-2235

İşte, bu zatın insana hattâ lâstik top oynıyan masum bir çocuğa karşı duygusu budur. Onun insanı solcuların insanı, «sefil ve aç insanlar» yani proletarya demektir. Bunlar, bu insana düşman olarak (burjuva) kelimesini kullanırlar. İlhan Berk bu yazısında şöyle diyor: «Gerçekten bir edebiyatımız olmayışının sebeplerini, san'at eserinin büyük ve ölmez mevzuu olan (insan) a karşı alâkasızlığında buluyoruz. Bunun içindir ki edebiyatımızın selâmetini (insan) a yani daha geniş mânasile (cemiyet) vereceği itibarla kazanılacağına inanıyoruz.»

Buradaki cemiyet, bizim anladığımız mânadaki cemiyet değildir. Onların kastettiği insan sınıfının topluluğundan ibaret olan (büyük kütle) dedikleri şeydir. İlhan Berk, Servetifünun romanlarından bahsederken, bu eserlerin (büyük kütlenin gayelerine ulaşmaktan çok uzak) olduğunu söylüyor.

Bu (büyük kütle) tâbiri, Avrupanın ihtilâlci komünistlerinin bütün yazı ve nutuklarında tekrarlanan : (Les masse profondes du proletariat) sözünün tam tercümesidir. Bu tâbir kalabalık amele kütlesini, ihtilâli yapacak proletarya tabakasını ifade eder. İşte, bunu terennüm etmek istiyen şair, Maarif Vekâletinin son defa neşrettiği (İzahlı Halk Şiirleri antolojisi) kabilinden eserler neşretmesine içerliyor ve «Maarif Vekâleti dünya kılâsiklerile Türk münevverini hazırlamak yoluna girmiş bulunuyor, fa-

(Sonu 15 inci sahifede)

TARİHTE TÜRK TİPİ

(Baş tarafı 7 nci sahifede)

muştur. Yüksek kabiliyetlerini na- ve minyatür sahasında gösteren ürk san'atkârlarının yaptıkları insan imleri, çok kere tezyinî mahiyette duğu için hakiki bir modele göre ya- ılır değildir. Bazı eski eserlerde, lerde bulunan meşhur simala- meselâ Fuzulînin, Bakînin, Nef'- n resimlerine bakınız. Bunların ep hemen ayni insandır. San'atkâr sv etmek istediği insanın hiç zaman hakikî çehresini araş- rmamış, sadece bir insan resmi apmak istemiştir. Gerçi padişah- n — Menakib - i Hünerveranda leri geçen — hususî ressamları musavverleri vardı . Bunlar tara- fından yapılan ve bugün tektük mev- cut olan eserlerde de bizim aradığımız hususiyetleri bulmak mümkün değil- dir. Avrupalı ressamlar tarafından mış Türklere ait resimlere gelin- ce, bunlardan bir kısmı Türkiyeyi hiç görmeden, sadece duyduklarını, i- şittiklerini, aslı esası olmıyan hurafe- leri pitoresk dekorlar içinde canlan- diran ressamlardır ki yaptıkları eser- ler ne kadar güzel olursa olsun tabiî hiç bir zaman tarihî bir vesika değe- rinde sayılmazlar. Fakat muhtelif de- virlerde yurdumuza gelmiş ve hakiki modeller karşısında çalışmış ressam- ların, meselâ Lâle devrine ait 132 par- ça eser vücuda getiren Holandalı Van Moor'un, on dokuzuncu asırda Türki- yeyi dolaşarak «Türk köyü, Türk as- keri, bir vezirin nöbetçisi, İzmirle Manisa arasında Türk karakolu» gibi çok kıymetli tablolar yapan Fransız ressamı Decamps'ın ve ressam Mel- ling'in eserleri Türk tarihi için büyük bir değeri haizdir ve ancak bu gibi e- serlerde o devirlerin hakikî Türk tip lerini bulmak mümkündür. Bir gün bu tabloların fotoğrafları alınarak bir albüm halinde neşredilirse her halde güzel bir iş yapılmış olur. Bizde resim yokluğuna rağmen, Naima gibi bazı tarihçilerimiz veya Biyografya müel- lifleri tercümeihallerini yazdıkları ze- vatın çok kere fizyonomilerini, hal ve kıyafetlerini de tasvire girişirler ki bu kabîl yazılar da bizim için fay- dalı bir vesika sayılabilir.

Bütün bu vesikaları inceledikten sonra tarihteki Türk tipinin muhtasar bir taslağını şu şekilde çizebiliriz:

Eski Türklerin göze çarpan ilk hususiyeti yüz güzelliğidir. Kadın, er- kek ecdadımız gerçekten melek gibi güzel yüzlü insanlardı. Güzel «siret»i güzel «suret» te aramak nazariyesini bir hakikat mertebesine ulaştıran bu güzellik ayni zamanda estetik kaide- lerinin de bir şaheseridir. Eski Türk- lerin güzelliği hakkında Arap ve A- cem şairleri yüzlerce methiye yaz- mışlardı. Sadi ve Hafız Türk güzelle- rinin hayranıdır. Hayyam da Türk güzellerinin letafetinden hayranlıkla bahseder. Yalnız Şarklılar değil fakat birçok Garp san'atkârları da Türk gü- zelliğinin meftunudurlar. Bu güzel- liği fırçası ile tesbite çalışan ince ruh- lu sanatkâr Decamps bu yüz ve vücut ahenginin içinde sezdiği muazzam bir ruh âleminin karşısında birden bir san'at heyecanına kapılarak şu satır- ları yazar:

«Türk'ün güzel yüzünü, kuvvetli endamını, pırıltılı kostümünü, zarif tavırlarını, kibar gülüşünü, arslanca kükreyişini fırçayla göstermek müm- kündür. Bütün bunlar canlı surette tasvir ve tesbit olunabilir. Müşkül ve pek müşkül olan Türk'ün özünü gös- termek mes'elesidir. Bu öz ay ışığı gi- bi görülür. lâkin olduğu gibi göste- rilemez. Hangi fırça mehtabın o ince haşmetini gökten yere indirebilmiş- tir?.»

Eski ve muhteşem Türk kadını- nı hususî hayatında görmek saadeti- ne eren kibar bir İngiliz kadını - La- dy Montague - de onlar için şu satır- ları yazıyor:

«Türk kadınlarının en büyük sü- sü Türk oluşlarıdır. Her Türk kadını canlı bir inci ve paha biçilmez bir pır- lantadır. Her kadın para sahibi ola- bilir ve bir çok elmas edinebilir. Li- kin elmasa revnak veren Türk kad nını tabiat ancak Türkiyede yaratır

İmdi tarihte en çok örneklerir gördüğümüz «Türk simasını» tetkik çalışalım:

Eskidenberi Türklerde heme her renk saça tesadüf edilir. Çok ker siyah, kumral ve bazan sarı, kırmız Meselâ Gazneli Mahmut'un ve Ba baros kardeşlerin saçları kızıl, İkinc Muradın da kumraldı. Türklerde al çok kere geniş ve açıktır. İptidaî k vimlerde görülen dar, kısa, basık lınlara Türklerde nadir tesadüf olu nur.

Irkımızda bilhassa kaş ve gö güzelliği dikkate şayandır. Heme gözün üstünde olmıyan kaşlar kalkı ve muntazam çizilmiştir. Manalı, de rin ve munis bakışlı gözler çok ker koyu renkli bazan da mavi veya çak kırdır. Meşhur Türklerden Baybars Barbaros mavi gözlüydüler. Türk ti- pinin en bariz bir hususiyeti de bu- runda göze çarpar. Adeta şekli kendi- ne mahsus bir Türk burnu vardır. Bu burun iki kaş arasında hafif bir girintiden başlıyarak burnun üst kı- mında bir tümsek, bir çıkıntı resme- der ve sonra pek hafif bir meyil ile uzanır. Bu tip burun Şarkta olduğu kadar Garpta da bir asalet nişanesi sayılır. Bir arap şairi Mısır sultanı Baybars için yazdığı bir mersiyede Türkleri «soylarının yüceliğinden bu- runları yüksek ve tümsek olan» Türk- ler diye tavsif etmektedir. (Baybars tarihi: Şerefeddin Yaltkaya tercüme- si. Sahife 126).

Dünkü ve bugünkü şöhretlerim arasında bir çoklarının, meselâ: Bay bars'ın, Fatih'in, İsmet İnönü'nün Halit Ziya Uşaklıgil'in burunları bu şekildedir. Yalnız bu tip burnu bir pa papağan gagası gibi kavisli olan ve yüz bazan soğuk bir heybet veren -mese- lâ Burbonlarda görüldüğü gibi- buru şeklinden tefrik etmek lâzımdır. Sa rkta görülen basık veya uçu havay kalkık burunlara Türklerde az tes düf edilir. Bir Fransız şairinin- zan nedersem Musset'nin- güzel duda misal olarak gösterdiği Türk dudağ küçük, etli ve renkli bir dudaktır. Ço ne şekli çok kere üç köşeli olup baz Garp milletlerinde görülen dört köş çene bizde hemen yok gibidir. Bu ç nede bazan, divan şairlerine illa.

kaynağı olan küçük bir çukur da bulunur. Boyun da çok defa uzun ve mevzundur.

Eski Türkler çok kere beyaz veya az esmer insanlardır. İbni Batuta Anadolu halkının beyazlığından âdeta hayretle bahseder. Fakat bu beyazlık sihhatli bir penbelikle karışmıştır. Hatta eski Türklerden çoğu bol kanlı ve pençe pençe al yanaklı olmakla marufturlar. Türk endamı, Türk vücudu da ayrı bir güzellik nümunesidir. Lâtif Fransız kadını madam Récamier'nin: «Bakışlarında arslan tebessümü, tebessümlerinde kuzu saffeti sezilen, sağlam yapılı ve kibar ruhlu» kelimelerile vesıflandırdığı eski Türk erkeklerinin en büyük hususiyeti gövdelerindeki emsalsiz kuvvetin ahenk ve incelikle şekillenmiş olmasındadır. Tarihte Türk erkeği heybeti zarafetle, kuvveti ahenk ile birleştiren kahramandır.

Türk tipinin tesbit edebildiğimiz bu hususiyetlerini hakiki resimleri az çok mevcut olan Türk şöhretlerine tatbik edelim:

Dünkü şöhretler arasında Atillâ, Baybars, Fatih Sultan Mehmet, Kanunî Sultan Süleyman, Barbaros Hayreddin Paşa, Yirmi Sekiz çelebi zade Sait Mehmet paşa, Nevşehirli İbrahim paşa, Hekimbaşı Abdülhak Molla. Sadrazam Yusuf Kâmil paşa, muasır şöhretlerimiz arasında bilhassa Abdülhak Hâmit, İsmet İnönü, Halit Ziya Uşaklıgil gibi şahsiyetlerin simasında Türk tipinin bir çok hususiyetlerini bulmak mümkündür.

***

Biraz da bugün için konuşalım: Tarihî Türk tipi bugün kadında, erkekte -fakat bilhassa kadında- oldukça değişmiş, daha doğrusu bozulmuştur. İtiraf etmeliyiz ki bugün güzel olan Türk kadını annelerimiz ve teyzelerimizdir. Hiç bir zaman kızlarımız ve kız kardeşlerimiz değil. Meşrutiyet yıllarındaki bizdeki kadınlık meselesini ele alanlar kafesli ve kapalı evlerde yasamak yüzünden Türk kadın tipinin bozulduğunu iddia ediyorlardı. Sonra kadın hayata atıldı, spor yapmıya başladı, denize girdi. Fakat güzellesmek şöyle dursun büsbütün eski Türk kadınının o müstesna tipini kaybetti. Bugünün genç kızları baharı idrak etmeden yaza geçen ıklimler gibi genç kızlık taravetine sahip olmadan hemen kadınlaşan bir tipe malik bulunuyorlar.

İşte, fena beslenme, düzensiz yaşama ve erken uyanma gibi pek çok sebepleri olan mühim bir dâva.

Öyle bir dâva ki doktordan ressama kadar muhtelif sen'at sahiplerini düşünmiye dâvet ediyor!..

Hasan Adnan GİZ

Koynumuzda Beslediklerimiz!

(Başı 8 inci sahifede)

miş, ne için elleri bağlı olarak duruyorlar? Ve kendilerinden daha zayıf ve hiç bir kuvvete malik olmıyan ecnebiler parçalayıp müebbeden mahvetmektedirler? Elleri bağlı olarak duruyorlar. Çünkü ellerini bağlıyan ve elleri bağlı olarak düşmanlara karşı tutan «Türk» tür. Ve bunun yardımile ve kuvvetile akvamı ecnebiye Arnavutları mahvetmektedirler! Lâkin Türk bu kadar kuvvetli midir ki bir elile Arnavutların ellerini bağlasın, diğer elile Arnavutların düşmanlarına yardım etsin? Hayır, pekâlâ biliriz ki Türk kuvvetli değildir, lâkin «tilki» dir. Arnavutları desais-i ibliskâranesi le ve hainane iğfal eder. Fakat şurası da vardır ki Arnavutların kendi ellerini kendileri bağlarlar, çünkü cahil ve kördürler! Bugün Arnavutluk ayakları bağlanmış ve onu parça parça yapmıya hazırlanmış bir takım çakallar ve tilkilerle ihata olunmuş bir «arslan» gibidir. Yalnız herekete gelip bir kere ve cüz'î bir kuvvet ile elinde ve ayağındaki zincir-i ihtiyali koparmaktan başka çare yoktur. Olvakit bütün o çakallar ve tilkiler kaçacaklar ve bir daha dönüp yüzünü bile görmiye cesaret edemiyeceklerdir. Evvel emirde Türkiyeye bir kere diş gösterip demeli ki:

«Sen çekil, defol, karışma. Çünkü sana yaptığım iyiliklere karşı bana yaptığın ihanetkârane fenalıkları görüyorum. Beş yüz senedenberi seni muhafaza etmekteyim, sen ise elimi bağlı tutup başkalarına parçalatmak istiyorsun ve düşmek istediğin uçurumun dibine beni de çekmek istiyorsun»

Türkler nedir? Ellerinde birer dilenci sopasile Asyayı şimalî vustadan gelme vahşi bir kavimdir. Bunlar vahşilikleri ile dünyanın en güzel ve mütemeddin yerlerini elde ettiler. Ve soyupsoğana çevirdikten sonra tahrip ve israf ettiler ve hâlâ zulüm altında tutarlar ki bütün dünyaya dehşet gelmektedir. Yüzlerce senedenberi mezalimi müthişe altında inliyen yerlerden biri de zavallı Arnavutluktur ki Arnavutların mukayyitsizliklerinden diğer yerlerin hepsinden ziyade çekmektedir. Türkler tufan gibi ve dolu gibi yer üzerinde gelmiş ve geçmiş olan akvam-ı vahşiyedendir. Yakmakla, yıkmakla, kan dökmekle küreiarzın nef'ini zapteden Hunlar, Vandallar, Mongollar, Avarlar, Gotlar ve bunca akvamı vahşiye neredirler? Türklerin meslektaşları olan bu akvamdan ziyade yaşamıya hakları yok idi. Fazla yaşamaları ve şimdiye kadar yaşamaları kendilerine kelepirdir. Daha fazla yaşamıya hakları yoktur, ve bundan sonra ne yaşıyabilirler, ne yaşamak isterler, çünkü şimdiye kadar milel-i saire gibi hiç milliyet ve hükûmet-i mütemeddine teşkil edemediler; ilelebet vahşilik ile yaşamak isterler. Bunlar kaybolacaklar, ve bunlardan insanların kurtulmaları için kaybolmaları lâzımdır. Lâkin biz Türklere ne yaptık ki bizi de beraberlerinde almak isterler? Bizim Türkler ile nemiz var? Biz de onlarla beraber mi geldik? Hiç bir vakit! Biz ne Türküz, ne de Asya akvamından gelmeyiz; biz Avrupanın en eski kavmiyiz. Her kavimden ziyade Avrupa toprağında hakkımız vardır. Bu hakk-ı mukaddesi Arnavutlar ellerinde silâh olduğu halde aramıya ve muhafaza etmiye muktedirler. Hak, kuvvet ile birleşirse bir takat hâsıl olur ki onun karşısında hiç bir şey duramaz. Binaenaleyh Arnavutlar kendi haklarını, yani milliyet, lisan ve vatanlarını her düşmana karşı muhafazaya muktedirdirler, yalnız istemeleri yeter.

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

HİKÂYE

TARAK

Yazan: Mehmed DAVAZ

Ayşe parayı ve aylık kuponunu sıkıştırmış etrafına alık alık Tahtakaleden aşağı iniyor- akunyeci dükkânından kalın bir «Kız Ayşe nereden geliyorsun» seslendi.

Ayşe başını sağa çevirdi, mahal- Hakkı efendiyi görünce; siyah göğüslüğünün yenile dükkânın kapısına gel- «Mezinin aylığını almaktan geli- dedi.

« — Mezinin aylığı kaç lira ki?»

« — Vallahi Hakkı amca, her 11 lira 52 kuruş verirlerdi. Bu 12 lira 52 kuruş verdiler. Vez- ıra -fazla verdin- dedim. Orası kalabalıktı. «Seninle mi uğraşa- defol» diye koğdu. Ne bileyim aylığı bir lira artmıştır.»

Hakkı efendi şeytani bir gülüş- bakayım kızım şu defteri» de-

Ayşe defteri Hakkı efendiye u- Hakkı efendi defteri, evirdi, çe- yazılı olduğu yeri bul- 11 lira 52 kuruş yazılı idi. veznedar Ayşeye bir lira fazla

efendi -he.. he.. he- diye

« — Gel Ayşe şu bir lirayı pay- lım. Mezinin aylığı artmamış. f sana fazla vermiş».

Kızın gözlerinin içi güldü. Son- yine tabiî halini aldı. Ayşe ağzını nıltarak:

« — Ya sonra, babam bu elli ku- ı nereden buldun diye sorarsa; ne ap vereceğim? Vallahi beni öldü- . Ama dur... Aklıma bir şey gel- Taslı bir tarak almak istiyorum..

Hakkı efendi Ayşenin sözünü i.

« — Hah, aferin be küçük sey- Bu, nereden de aklına geldi? Sen çok akıllı bir kızsın be. Şimdi sen tarağı al. Baban sorarsa -Hakkı amcam aldı dersin- anladın mı? »

Ayşe itimatsızca Hakkı efendinin yüzüne baktı.

« — Sahiden sen aldığını babama söyliyecek misin?».

« — Haydi küçük şeytan, sen korkma! Hiç ben sana dayak yedirir miyim? ».

Ayşe, küçük boyu ve şeytanî zekâsile, Hakkı efendiye bir kaç kere yemin ettirdikten sonra; neş'e ile takunyacı dükkânından ayrıldı. Hakkı efendi de keseri sallamıya başladı.

Ayşe bir manifaturacı dükkânına gitti. Kırk beş kuruşa mavi taşlı bir tarak aldı. Artan beş kuruşla da seyyar dondurmacının birinden bir külâh dondurma alıp; yalıya yalıya dükkânlarına geldi.

Tamam olarak parayı babasına teslim etti

Sonra kirli saçlarının arasından mavi taşlı tarağı çıkardı. Babasına gösterdi ve Hakkı efendinin aldığını söyledi:

Bakkal Ahmet kaşlarını çatarak:

« — Mendebur doğruyu söyle. Nereden aldın bunu?»

Ayşe, içinden «Niçin yolda bulduğunu söylemediği için pişman»oldu.

Babasına yalvaran bir sesle:

« — Vallahi babacığım bir yerden çalmadım. Musta efendinin dükkânının önünden geçiyordum. Hakkı amca da beni kapıda gördü. Hayrünnisaya tarak alacakmış. «Gel sana da alayım» dedi. Ben «babam darılır» dedim. O, «darılmaz, benim aldığımı söylersin. Hem akşamüstü geçerken kendim de söylerim» dedi. Ben de aldım.

Bakkal Ahmet Ayşenin elinde tarağı aldı.

« — Sus» dedi «Söylediklerinin hepsi yalan. Hakkı efendi, benim bildiğim Hakkı efendi ise; insana bir şey vermiyeceği gibi insanın elindekini de alır. Hele bir akşam olsun. Nasıl olsa buradan geçecek. Ben, sana o zaman sorarım».

Ahmet efendi mahallede hem bakkallık yapar, hem faizle para verir, hem de aylık kırardı. Çok ta nekesti. Buna rağmen çocuklarının elinde on paralık bir şey görse onu sorar, araştırırdı. Bu vesile ile çocuklarını ahlâksızlıktan kurtarmış addeder ve gurur hissederdi.

Baba, kız akşamı sabırsızlıkla beklediler.

Saat altı ile altı buçuk arasında; Hakkı efendi, bir elinde baston, bir elinde dolu mendilile caddede gözüktü. Ağır ağır geliyordu.

Bakkal Ahmet de kapıya çıkmış, onu bekliyordu.

Hakkı efendi, tam dükkânın ik üç adım yakınına gelince durdu. Bastonuna kuvvetlice dayandı.

Alaylı bir tarzda: «Ne bekliyor sun Ahmet efendi» dedi. «Yoksa A şenin tarağını mı soracaksın?» H merak etme. Ne senin paranla alın ne benim paramla. Mezinin parasil alındı.»

Ayşe Hakkı efendinin bu söz üzerine hıckıra hıckıra ağlıyarak «V lahi babacığım, bir lira fazla vermi lerdi. Yarısını Hakkı amca aldı yarı ile de... öhö.. ökö. öhö. »

Hakkı efendi «aptal olup verm seydi» dedi. Ve bastonuna dayanara güle güle evin yolunu tuttu.

Kız yiveceği davağı düsünüyo Ahmet efendi kaçırılan liraya acıyordu.

Mehmet DAVAZ

ŞİİRLER

Döndür Sâki!

— Şirazlı Hafız'dan tercüme —

Döndür sâki kadehleri, bir dolu da benim için
Önce kolay görünmüştü, bu aşk lâkin nasıl çetin
Pergeminden anber miski alır, yayar saba yeli
Kıvrık zülfü can evimde kan ederken için için

Derse sana pirimugan, seccadeyi (me y) le boya
En bileni ancak odur bu yolların, bu âdetin
Cânan yolu korku dolu, kervan orda üst tetikte,
Feryat eder çan sesleri: Baskın yakındır yükleyin:

Dalga şahlı, gece zifir, kuyu korkunç, yol alırken
Sahildeki avâreler, halimizi nerden bilsin!
Her işinde bodkâmlıktan kötü kişi oldum en son
Her mecliste söz olurken sır gizlemek neden, niçin?

İster isen huzur hafız, ayrı düşme huzurundan
At dünyayı başaşağı, gir gönlüne sevgilinin.

Fuat GÖKBUDAK

BEKLEMEK

Bekliyen var mor renkli, alev renkli sulann
Kıyısından kopacak bir ilâhi duyguyu.
Bekliyen var hislerin, zevklerin, arzuların
Yaratacağı derin, uyanılmaz uykuyu.

***

Bilmecedir, hayatın sonu ne, evveli ne?
Senelerce gönülde esen kavak yeli ne?

***

Beklemek, kalbe kışı davet eden sedayı.
Ölüm denen ejderi bin korkuyla beklemek.
Bir gün dünyaya miras bırakıp «elveda» yı
Bir yabancı dünyaya uzaklaşmak ne demek..

***

Hayat kapalı kilit. Çözülemiyen düğüm.
Kilidi açmak, çözmek düğümü düşündüğüm.

Feyzi HALICI

SANA!

Ömrüm ki benim sade hazan, sadece kıştı.
Doğdun da nihayet bu siyah ufkuma bir gün,
Baktın bana, bilmem o nasıl tatlı bakıştı,
Aldın beni bir başka uzak arza götürdün.

***

Bir taze bahar kuvveti var sanki sesinde,
Gönlümdeki öksüzlüğü bir lâhzada sildi.
Bir mucize duydum o ipekten nefesinde,
Avare başım bir daha karşında eğildi.

***

Yok şimdi hayatımda ne kasvet, ne karanlık.
Artık bana dünya bile bir başka biçimde.
Bir lâhza düşünmem bugün ölsem bile artık,
Zira o güzel gözlerinin rengi içimde.

Haşim Nezihi OKAY

Gece ve Sokaklar

Eriyen karanlıkta, pencerenin göğsünde,
Gecenin bağrına ok gibi dalar gölgeler
Gizli birer ah titrer yıldızların gözünde
Hasta kaldırımları deşip, yalar, gölgeler..

İçlenmiş bir terennüm sanki ayak sesleri,
Atıyor gibi uzun gecenin nabzı bunda.
Sır alıp sabır verir zamanın nefesleri,
Aşk katmerleşir bu an rüyaların koynunda...

Kopup düşer sesler tüy gibi bu kara sele
Hülyalı adımlarla her taşın kalbi atar;
Benziyor kaldırımlar nüzül inmiş bir bele:
Uyumuyor geceyle onlar sabaha kadar.

Turgut TONUÇ

MİLLİYETÇİ DERGİLER

DELHİDEN ÜSKÜDARA

Tefrika : 46 Yazan : BARKIN

Lâhurda Evrengzîb tarafından yaptırılan Cuma Mescit (XVIII. asır) inhitata yüz tutan imparaterlukta yapıcılık san'atinin çok revnaklı son nümunelerinden biridir. İleride Bizans üslûbunu andıran bir kubbe görünüyor. Bu Samad denilen Ranjit Sing'in türbesidir. Türbenin içinde hükümdar Ranjit Sing'in ve bunun ölümile beraber kendilerini ateşte yakan 4 zevcesi ve 7 cariyesinin külleri durur. Bu hazin mezarın içi ayrı bir resimde gösterilmiştir.

Eyalet Adliye dairesi ve Temyiz mahkemesi, Üniversite, çok kıymetli eserleri ihtiva eden müze, posta dairesi, hastane, katedral gibi büyük ve muhteşem binalar hep şehrin bu yeni kısmındadır. Müzenin biraz ilerisindeki bir meydanda meşhur zemzeme topu durur. Bu top Efgan kralı Ahmet Şah Dürranî'ye ait olup Panyibat harbinde kullanılmıştır. Rivayete göre bu topa sahip olan Hindistana da sahip olurmuş.

Eski şehrin cenubugarbîsindeki Anarkali mahallesi eski şehir karakterinde ve gayet işlek pazarları olan bir mahalledir. Burada imparator Cihangir'in henüz genç bir şehzade iken âşık olduğu Anarkalı (Narçiçeği) adındaki güzel kızın kabri vardır. Bu kızcağız bazı saray entrikaları dolayısile genç yaşında öldürülmüş ve Cihangir padişah olunca bunun kabri üzerine güzel ve süslü bir türbe yaptırmıştır. Şimdi bu türbe kütüphanedir.

Şehrin 6 kilometre cenubugarbîsindeki Şahdere mevkiinde Cihangir'in kabri ve 5 kilometre şimalişarkîsinde Şalimar bahçeleri vardır ki emsalsiz bir zevkiselimle yapılmış bir mimarî şaheseridir. Bu bahçeler Şah Cihanın emrile 1634 yılında Ali Merdan Han isminde Azerbaycanlı bir Türk mühendisi tarafından yapılmış. Ali Merdan Han zamanının en meşhur su mühendisi idi. Bahçelerin asıl ismi Ferahbahş olup Şalimar adı sonradan takılmış Hintçe bir isimdir. Ne demek olduğunu öğrenemedim. Ali Merdan Han Delhi ve Ağra saraylarının su tesisatını da yapmıştır. Kâbil şehrinde de fevkalâde güzel bir bağ yapmış. Şimdi bu bağın yerinde bir mahalle vardır ve (Bağ-ı Ali Merdan) diye anılır.

İçkalenin şimdi kullanılmıyan cesim ve fevkalâde zarif kapısı karşısındaki meydanda Ranjit Sing'in ve karılar ile cariyelerin küllerini saklıyan (Samad) âbidesi vardır. Yukarıda da söylediğim gibi Ranjit Sing öldüğü zaman karıları ve cariyeleri de o zamanın korkunç bir âdeti gereğince kendileri diri diri ateşe atıp yakmışlardır. Bunların küller toplanmış ve Ranjit Sing'in türbesine defnolunmuştur. Samad'ın biraz ilerisinde beşinci Gru Arjan'ın namına yapılmış ufak kubbesi altın yaldızlı bir Sikh mabedi vardır. Bu mabette dahi tıpkı Amritsarda olduğu gibi Sikh mollaları sabahtan akşama kadar grant sahip denilen mukaddes kitabı okurlar. Bu mabedin yanında Sikhlerin bir din cemiyetinin idare merkezi bulunuyor. Burada dinin tanıtılması ve neşrü tamimi için ziyaretçilere kitaplar verirler. Yukarıda verdiğim malûmatın mühim bir kısmını bu kitaplardan çıkardım.

Meydanın cenup tarafını kâmilen iki

Sikh mollaları mâbetlerde mukaddes grant sahipten sabahtan akşama kadar tilâvet yaparlar. Kitabın önündeki iskemle üzerinde hançerler ve yerde de iki tane kılıç vardır. Sikh dini imanı silâhla müdafaayı tezviç eder. Bu bakımdan İslâm dinine benzer ve Birahmaî din şubelerinden ayrılır.

30

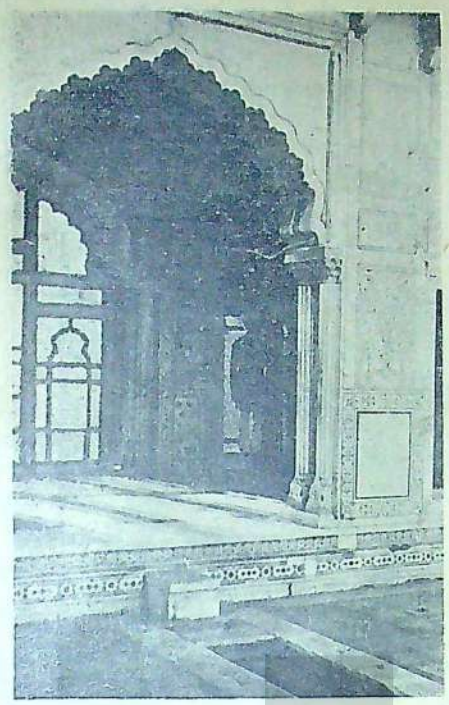

Lâhur sarayında bir daire

En nefis beyaz mermerden yapılmış olan duvarların üzerindeki renkli taştan kakma tezyinatın güzelliği Delhi ve Ağradakilerden hiç aşağı kalmaz. Arkada yekpare mermer levhaların oyulması suretile yapılan süslü taş kafesler de seçilmektedir. Kapının önünde ufak bir dereciğin yatağı görülür. Hint saraylarında suya çok kıymet ve chemmiyet verilmiş ve mermer yataklarda sarayın her köşesine getirilmiştir. Sıcak Hint ıkliminde mermer havuzlarda ve meeralarda aheste aheste akıp giden berrak suyun ruha verdiği huzur tarifsizdir.

Alemgir denilen Evrengzîp tarafından yaptırılan büyük cami kapamıştır. Geniş merdivenlerle yüksek methaline varılan bu cami içerisinin olgun zevkle yapılmış süs ve inşa malzemesinin nefaseti itibarile Hindistandaki Türk eserlerinin en güzellerinden birldir.

(Arkası var)

Solcu propaganda

(Baştarafı 9 uncu sahifede)

kat maalesef ayni makam, bugün Türk edebiyatının örneklerini seçerken bambaşka bir ölçü kullanmakta ve tutmak istediği çok güzel yoldan ayrılmaktadır» diyor.

Bu çok güzel yolun bizi nereye götürdüğünü Maarif Vekâleti de bilmez değildir. Onun içindir ki bu yolun yolcularını Anadolunun şurasına burasına sürülmüş, mahkemeler tarafından hapislere atılmış görürken 50 senelik şerefli bir mazisi olan bir gazetenin üstüne üşüşmüş bu solcu zümrenin sureti haktan görünerek san'at maskesi altında hâlâ zehirlerini nasıl saçabildiklerini kendi kendimizden soruyoruz?

**

Roma imparatorluğu niçin battı?

(Baştarafı 4 üncü sahifede)

İlâvem: Fransada üniversitenin üstünde bir kurum olan (İnstitut de France) üyesi André Siegfried'in 1927 de dokuzuncu defa basılan: (Les Etats-Unis d'aujourd'hui- Bugünkü Şimali Amerika Birleşik Devletleri) isimli eserinde (sayfa: 3-20) şu satırlar okunur: (Amerika İstiklâl savaşının sonundan 1840 senesine kadar, Amerikaya, takriben, bir milyondan bir parça fazla muhacir girdi. 1840 dan 1880 tarihine kadar ise, 9,483,000 muhacir girdi. Bunların çoğu Avrupalı idi. Fakat, Anglo-İskoç nisbeti azdı. Bu sebepten, on dokuzuncu asır esnasında, Amerikan milletinin vasfı değişmeğe başladı. İngiliz vasfını kaybedip daha ziyade Cermen ve Irlandalı oluyordu. Irlandalılar, Amerikaya, Selt ırkına mahsus olan vasıfları, intizamsızlığı, alaycılığı, fanteziyi soktular. 1880 den 1914 tarihine kadar, üçüncü bir muhacir dalgası, Amerikaya, 21,862,694 muhacir soktu. Fakat, bu son muhacir hücumunu teşkil edenler, artık, Avrupanın Cermen, İskandinav, Anglo-Sakson gibi (Şimal) ırklarına mensup olmayıp, daha ziyade (Cenup) ırklarına ait idi. Bu keyfiyet begayet mühimdir. Evvelce, şimal ırkları, Amerikan nüfusunun yüzde eksen üçünü teşkil ederdi. 1880 den sonra, artık, ancak yüzde kırk üçünü teşkil etti. Avrupanın Lâtin ve İslâv ırkları, evvelce yüzde dört küsur iken, sonradan yüzde kırk altı küsur oldular. Bunlara, on milyon zenciyi de katın. Bu şartlar içinde, protestan ve Anglo-Sakson medeniyeti muhafaza olunabilir mi? Eskiden, Amerikalılar: Amerika bir eritici kazan (melting pot) dır, derlerdi. Yani, bütün çeşitli ırkları eritir, hamur yapar, ondan yepyeni ve bambaşka bir ırk, Amerikalı tipi meydana getirir, diye övünürlerdi. Çünkü, o devirde hâkim olan ilmî kanaat (Irk) tan ziyade (Muhit) in tesirli olduğu düşüncesi idi. Onun için, Amerikaya, her çeşit ırkların girmesine göz yumdular. Fakat, sonradan farkına vardılar ki, Şimali Amerika Birleşik devletleri bir ırklar mozayiki haline gelmişti. Bunun üzerine, geçen büyük harpten sonra, Amerika, muhacereti dehşetli tarzda azaltan gayet şiddetli bir kanun koydu. **İçinden kemirildiğini anlıyan bir millet, buna, kendi millî ve manevî kaynaklarına avdet etmek suretile mukabele eder.)**

Demek ki, 1500 sene ara ile, ayni olay, bu sefer başka bir arz kıtasında tekerrür etmiştir.

Biz, yine, Taine'in tetkikine dönelim:

(Homer diyor ki: (Jupiter, bir insanı köle yapmak istedimi, evvelâ onun ruhunun yarısını geri alır). Yeni Roma vatandaşı, eski efendisini görünce, sırtında kâlâ duran kamçı yarası izlerini, veya, boynunun şeklini değiştirmiş olan öğendire darbelerini hatırliyor, ve, derhal, itaatın uyuşukluğuna giriyordu. Bir gün, sözünü kestikleri Scipion Emilien, onlara, şöyle haykırmağa cür'et etmişti: (Susunuz, ey İtalyanın yalancı çocukları! Ne yapsanız faydasızdır. Romaya elleri bağlı olarak getirdiğim insanlar, şimdi, elleri serbest olsa da, beni yine korkutamazlar!) Onlar, bu hakikat ve bu hakaret karşısında sustular. Ne, bu dilenciler, ve ne de, bu köleler, Silla ve Sezar ile, memleket: işlerini münakaşa edemezlerdi. Onlar, memleketi, her istiyene vermeğe hazır idiler.)

(Yarı bele kadar çıplak olarak, kızgın güneş altında tarlalarını süren, ve Sabinum vilâyetinin kayalık topraklarını eken, meşakkatlere alışmış hür köylüler, tarlalar ufak kaldıkça, ve ganimet olarak ta, Samnium çobanlarından veya Gol sürülerinden başka bir şey görmedikçe, çiftçi ve fakir kalmışlardı).

— Bitmedi —